

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת חיי שרה תשע"ז

עפרון ולבן - חיים של אהבת כסף

הפסיד! אם היה עושה חסד עם אברהם ושרה - פרשה שלמה בתורה היתה כתובה לזכותו של עפרון, לספר על צדקותו ונדיבות לבו, שזכה לגמול חסד עם אברהם אבינו ושרה אמנו. אבל עפרון מעדיף כסף על פני עשיית חסד עם אברהם ושרה, ולכן במקום פרשה שלמה לזכותו, כתובה בתורה פרשה שלמה בגנותו, שאמר הרבה ואפילו מעט לא עשה (רש"י שם). "איש רע עין... חסר יבאנו". יש לו פרשה של קמצן ושל רע עין.

מתי אוהב לבן הארמי לרוץ?

בהמשך הפרשה אנו פוגשים "צדיק" נוסף. גם הוא היה יכול לזכות לפרשה שלמה שמדברת בשבח, אבל בגלל תאות הממון שלו - הוא זוכה להיפך הגמור. "זוכה" לפרשה שלמה המדברת בגנותו.

כשלבן שומע על אליעזר עבד אברהם שהגיע לארם נהרים ומחפש מקום לינה - "ויגרץ לכן אל האיש החוצה אל העין... ויאמר: בוא פרוץ ה'! למה תעמד בחוץ, ויבאני פניתי הבית ומקום לגמלים" (בראשית כד, כט-לא). לכאורה - צדיק כמו אברהם אבינו. אברהם רץ לקראת אורחים (שם יח, ב), וגם הצדיק הזה רץ לקראת אורחים. רק שמע שליד המעיץ עומד אדם המחפש מקום להתאכסן בו, ומיד הוא רץ להזמין אותו לביתו.

אבל האמת היא, שלא רצון לקיים מצות הכנסת אורחים הוא שגרם ללבן לרוץ אל אליעזר. הסיבה האמיתית לריצתו של לבן היא אחרת לגמרי. "ויקהי פראת את הנזם ואת הצמדים על ידי אחתו, וכשמעו את דברי רבקה אחתו לאמר פה דבר אלי האיש - ויבא אל האיש" (שם כד, ל). "למה רץ ועל מה רץ? - ויהי כראות את הנזם". אמר: עשיר הוא זה, ונתן עיניו בממונו" (רש"י שם, כט). אם לא היה רואה את הנזם ואת הצמידים שנתן אליעזר לרבקה, לא היה לבן רץ לקראת האורח. איש אחד מחפש מקום ללון? שיישן בשדה, על יד הבאר. אבל אם יש לו נזמים וצמידים, זה כבר ענין אחר. איש כזה צריך להכניס הביתה. במקום שתהיה ללבן פרשה בתורה, איך הוא גומל חסד לקרובים שלו - ואברהם הרי היה קרובו - הוא "זוכה" לפרשה שמדברת בגנותו, על תאות הממון שלו. כי כסף וזהב מענינים את לבן יותר מהכל, ולכן - זה מה שנכתב עליו בתורה.

אחרי שנים רבות, כשיעקב מגיע לארם, שוב רץ לבן לקראת האורח. "ויקהי כשמע לכן את שמע יעקב בן אחתו - ויגרץ לקראתו, ויחבק לו וינשק לו ויביאנו אל ביתו" (שם כט, יג). מה מטרת הריצה הפעם? אולי הפעם הוא כבר רץ לשם מצוה? אומרים חז"ל: "ויגרץ לקראתו - כסבור ממון הוא טעון. ויחבק לו - שמא זהובים הביא,

רע עינו של עפרון, ותוצאותיו

הפסוק אומר: "וישמע אברהם אל עפרון, וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת" (בראשית כג, טז). מה פירוש "נ? ש? מ? ע אברהם אל עפרון, נ? ש? ק? ל אברהם לעפרון את הכסף..."? הרי עפרון כלל לא רצה כסף! "אך ארבע מאת שקל כסף בין שני אוהבים כמונו - מה היא חשובה? לכולם! אלא הנח את המכר, ואת מתך קבור" (רש"י שם, טז). עפרון ויתר על הכסף! אלא שאברהם שומע לא רק עם האוזנים. הוא שומע גם עם השכל. אם עפרון נוקב בסכום מוגדר, "אך ארבע מאת שקל כסף ביני וביניך מה הוא", אז "די לחכימא ברמיזא" (רשב"ם שם, טז). אברהם מבין שזה הסכום שעפרון רוצה לקבל עבור השדה. לכן, "נ? ש? מ? ע אברהם אל עפרון - לרצון האמיתי של עפרון - וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת". וכשעפרון כבר "מתגמש" ו"מסכים" לקבל כסף, אז זה עד הסוף! "נטל ממנו שקלים גדולים שהן קנטרין, שנאמר: 'עבר לפחר', שמתקבלים בשקל בכל מקום, ויש מקום ששקליהן גדולים, שהן קנטרין" (רש"י שם). ערכם של הקנטרין הוא פי מאה (!) ממטבע רגילה של שקל, בזמן התורה (עי' בכורות נ, א). והנה, מצד הדין, כשאומרים מחיר, מתכוונים למטבע המקובלת באותו מקום שבו התבצעה העסקה, ואם עומדים בחברון, אז הכונה היא למטבעות של חברון, לא של מקום אחר. אבל זהו עפרון. כשהוא כבר לוקח, הוא לוקח בהידור. "שקלים גדולים, שמתקבלים בכל מקום". שלא תהיה לו בעיה, אם ירצה להוציא אותם במקום אחר.

עפרון מדבר על "לתת" לאברהם, אבל באמת הוא רוצה כסף. חז"ל אמרו על עפרון: "נבקהל להון איש רע עין, ולא ידע פי חסר יבאנו" (משלי כח, כב). "נבקהל להון איש רע עין - זה עפרון, שהכניס עין רעה בממונו של צדיק; ולא ידע פי חסר יבאנו - שחסרתו התורה נא"ר" (ב"ר נח, ט), שבכל הפרשה נכתב 'עפרון' מלא, ובסופה נכתב חסר - 'עפרון' (בראשית כג, טז). [וציין עוד בעל הטורים (שם), ש'רע עין' בגימטריא - ארבע מאות; וכן 'עפרון' בגימטריא - ארבע מאות (וכן הביא רש"י בדה"א טז, יא). שבגלל ארבע מאות שקל כסף שנטל רע עין זה מאברהם, חסרתו התורה וא"ו נקרא 'עפרון'].

וקשה: איזה מין עונש הוא זה לעפרון, שחסרתו התורה נא"ר? וכי אכפת לעפרון איך יכתב שמו בתורה? התשובה היא, שאות נוספת בתורה איננה סתם עוד טיפת דיו של הסופר. בכל אות בתורה רמזים תלי תלים של הלכות, ועולמות רוחניים לאין מספר תלויים בה. וא"כ, כשנחסרה אות משמו של עפרון, הפסיד עפרון עולמות שלמים שהיו יכולים להיות תלויים בו, ועתה הם אינם תלויים בו. ולא רק אות משמו הפסיד עפרון, אלא פרשה שלמה

זה הכל מה', לא מגיע לך שום דבר! ...
 אליעזר קלט מהר מאד עם מי יש לו פה עסק, והוא מדבר עמם בשפה שהם מבינים... כסף. כשהם אומרים לו: "תִּשָּׁב הַנֶּעֱצָר אֶתְנוּ יָמִים או עֲשׂוּר, אַחַר תִּלְךָ" (שם, נה), הוא מתחכם. הרי את המשפט הזה, "אַחַר תִּלְךָ", ניתן לפרש בשני אופנים. ל"תִּלְךָ" יש שתי משמעויות בלשון הקודש. האחת - כדיבור בגוף שלישי לאשה (היא תלך), והשנייה - כדיבור בגוף שני לזכר (אתה תלך). אמנם לבן ואליעזר מדברים ביניהם בארמית, אבל גם בארמית זה כך. "נתלך" בארמית - "תִּיזֵיל", בין כשנאמר בגוף שלישי לאשה, ובין כשנאמר בגוף שני לזכר³. לבן ואמו אומרים לאליעזר, "תִּשָּׁב הַנֶּעֱצָר אֶתְנוּ יָמִים או עֲשׂוּר, אַחַר תִּלְךָ", והם מתכוונים שאחרי הזמן הזה רבקה תלך כבר בעצמה לארץ ישראל. אבל אליעזר עושה את עצמו כלא מבין. כאילו אמרו לו, "תִּשָּׁב הַנֶּעֱצָר אֶתְנוּ יָמִים או עֲשׂוּר", ואחרי זה אתה תלך. ובינתיים תשב כאן בביתנו יחד עם אנשיך וגמליך, ותמתין... אומר להם אליעזר: "אַל תִּאֲחָזְרוּ אֵתִי" (שם, נו). הרי אם רבקה תשאר כאן ימים או עשור, וגם אני אצטרך להשאר בביתכם ולהמתין, הרי תצטרכו לתת לי לפחות שתי ארוחות ביום, לי ולעבדים שלי, וגם לגמלים... הסיפור הזה בכלל לא זול עבורכם... עדיף כבר שניקח את רבקה עכשיו ונלך. אה! אם כך, הם כבר מסכימים לשלוח את רבקה, במקום שיצטרכו לארח את אליעזר ואנשיו. רק "נִקְרָא לַנֶּעֱצָר וְנִשְׁאַלָה אֶת פִּיהָ" (שם, נו), נראה אם גם היא מסכימה ללכת כבר עכשיו.

כשרבקה עוזבת, הם מברכים אותה: "אַחֲתָנוּ, אֶתְ הָיִי לְאַלְפֵי רַבְקָה" (שם, ס). גם כאן הסבירו, שהכוונה שלהם היתה רעה. הרי "רוב בנים דומים לאחי האם" (ב"ב קי, א), אז שיהיו לך אלפי רבבה כמו לבן הארמי, שהרי את אחותנו, וצריכה להיות דומה לנו. אבל ה' עשה שמחשבת השונאים תתבטל. רבקה באה לבית יצחק, ובונה את עם ישראל בדרך האבות והאמהות הקדושים, לא בדרכו של לבן הארמי.

אחר כך, בדור הבא, כשיעקב מגיע אל לבן, יש אבן גדולה על פי הבאר. אי אפשר לשאוב מים. רק יעקב מצליח לגלגל. למה יש שם אבן? אולי אחרי שראו שרבקה השקתה עשרה גמלים, החליטו מטעמי חסכון להניח אבן על פי הבאר, שלא יוכל כל אורח לשאוב גמלים שלו בלי רשות...

רבקה - ההפך הגמור מעפרון החתי ומלבן הארמי

אבל יש גם דמות אחת צדיקה בפרשה שלנו. דמות הפוכה לגמרי משתי הדמויות שהזכרנו עד כה. הדמות ההפוכה היא - רבקה אמנו. רבקה היא ההפך הגמור מעפרון ולבן. עפרון ולבן בעלי רצון לקחת, ורבקה בעלת רצון לתת. רבקה, בלי שנתבקשה, מציעה מעצמה לאליעזר לשאוב מים לכל גמליו. שאיבת מים לעשרה גמלים שהלכו יום שלם בלי לשתות, היא עבודה קשה מאד, גם לאנשים מבוגרים; כל שכן לרבקה, שהיתה ילדה בת שלש שנים (עי' רש"י בראשית כה, כ). באר המים היתה במקום נמוך [שהרי

והינם בחיקו. וַיִּנְשֶׁק לוֹ - שמא מרגליות הביא והם בפיו" (רש"י שם). אחרי כל השנים שעברו מאז ביקורו של אליעזר - כמעט מאה שנה² - לבן נשאר לבן. כשהוא רץ, זה רק בגלל שנדמה שיש כאן כסף. אחרת - לא היה רץ.

מה יותר חשוב ללבן - עבודה זרה או כסף?

והנה, עם כל מה שיש לומר בגנותו של לבן הארמי - מרמה את יעקב בנישואיו לבנותיו, מרמה בעיני ממונות - "הַחֲלֵף אֶת מִשְׁכָּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מְנִים" (שם, לא, ז) - חשוד על שפיקות דמים (רצה להרוג גם את אליעזר וגם את יעקב ובניו), ועובד עבודה זרה (עי' רש"י שם לא, יט) - בכל זאת, יש לכאורה גם נקודה חיובית אצל לבן. יש ללבן יחס של כבוד לאלקות. כשנדמה לו שיעקב גנב את התרפים, הוא רודף אחריו וזועק: "לָמָּה גִּנַּבְתָּ אֶת אֱלֹהֵי" (שם, ל) אמנם עבודה זרה היא עבירה חמורה מאד, מן העבירות שצריך ליהרג ולא לעבור עליהן, אך בכל זאת יש גם צד חיובי בכך שאדם מכבד אלהות, ואפילו היא פסולה ואסורה. כי ניתן לראות מכך, שישנה בְּאֵדָם זה הערכה ונטיה לרוחניות, וצעדיו אינם מונחים מִשְׁקוּלִים גשמיים בלבד.

ואולם התורה מגלה לנו שגם מידה זו לא היתה ללבן. לבן עצמו סותר אותה. כשלבן מזמין את אליעזר לביתו (לאחר שנוכח לראות שיש ברשותו נזמים וטבעות יקרים), אומר לבן לאליעזר: "לָמָּה תַעֲמִד בַּחוּץ, וְאֲנֹכִי פְּנִיתִ הַבַּיִת וּמְקוֹם הַגְּמָלִים" (שם, כד, לא). ממה פְּנִיתִ הַבַּיִת? - מעבודה זרה (רש"י שם). אין תרפים אצלי בבית. הבית שלי הוא "גלאט כשר", ואתה יכול להתארח בו. מה קורה כאן? כיצד סילק לבן מביתו את התרפים החשובים לו כל כך, שֶׁפָּה טרח אחר כך לחפש אותם ולהשיבם אליו? התשובה היא, שבראש סולם הערכים של לבן לא עומדת האמונה (ולו אמונת ההבל שלו), אלא הכסף! כסף חשוב בעיני לבן יותר מן התרפים. ולכן, כאשר אמונתו בתרפים מתנגשת עם הערך של "כסף" - הכסף מעל הכל, והוא מוכן לזרוק את אלהיו מן הבית כדי להכניס אליו אדם עשיר. ברגע שיש נזמים וטבעות - אין אלהים. זורקים אותם החוצה. בשביל לרדוף אחרי יעקב - העבודה זרה היא תירוץ טוב. אבל בשביל כסף - כסף קודם לכל.

אז לבן, במקום לקבל פרשה בתורה לזכותו, איך הוא מכניס אורחים וגומל חסד לאברהם ליצחק ולרבקה, במקום זה הוא זוכה לפרשה בגנותו בתורה, בגלל הכסף.

לבן החסכן

גם בדברים אחרים רואים את תאוצת הממון של לבן. "וַיַּעַן לְבָן וּבְתוֹאֵל וַיֹּאמְרוּ, מַה יֵּצֵא הַדְּבָר" (בראשית כד, ג). "וַיַּעַן לְבָן" - רשע היה, וקפץ להשיב לפני אביו (רש"י). וגם בתואל עצמו היה רשע (עי' רש"י שם כה, כ ד"ה בת בתואל). אם שניהם רשעים, איך הם אומרים מיד "מַה יֵּצֵא הַדְּבָר"? מהיכן נובע פֶּרֶץ האמונה הזו? אז יש מי שפירש, שהם חוששים. אליעזר מציע שידוך כל כך טוב לרבקה, חתן כל כך מוצלח, וגם כסף לא חסר שם (עי' רש"י שם כד, לו), מי יודע כמה דמי שדכנות ירצה אליעזר עבור השידוך הזה?... לכן הם אומרים - "מַה יֵּצֵא הַדְּבָר"! אתה לא עשית כלום.

שְׁיָלָד כַּךְ ע"י תחבולות. כיצד אפוא עושה יעקב דבר כזה, ללכת ולהשפיע באופן מלאכותי על מראה הצאן שְׁיָלָד? אך התשובה לזה היא, שכלל לא ברור שלמקלות שהוצבו בשקתות המים היתה השפעה טבעית על מראה הולדות. רש"י מביא דעה מחז"ל, שכל העיבור של הצאן בעדרו של לבן התרחש באופן נסי. לא ע"י זכרים, אלא מהמים שְׁשָׁתו הצאן משקתות המים (רש"י שם, לה). לפי זה, ודאי אין מקום לטעון, שיעקב זכה בצאן ברמאות. שהרי הכל התרחש בדרך נס, ולא כתוצאה טבעית ממעשהו של יעקב.

אבל גם אם נאמר שהיה כאן מהלך טבעי, שבדרך הטבע צאן שרואים מקלות בצורת עקודים יולדים ולדות עקודים (כשיטה הראשונה שברש"י הנ"ל⁴), מ"מ עדין לא היה כאן אלא נס. מדוע? שהרי יעקב אומר ללבן: "עֲבֹדָתִיךָ... שֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ, וְתַחֲלֶף אֶת מִשְׁפָּרְתִי עִשְׂרֵי שָׁנִים מִנִּי" (כ"ו, א). כלומר, במשך שש השנים בהן עבד יעקב עבור הצאן, שָׁנָה לִבְנֵי לֵבָן אֶת תְּנָאֵי הַחֲלוּקָה, מִנְקוּד לְטוּאָה וּמִעֲקוּדִים לְבִרְוּדִים, מֵאָה פַעֲמִים! נִעֲשֶׂה א"כ חֲשׁוֹבֵן: תְּקוּפַת הָעֵיבוּר שֶׁל בְּהֵמָה דְקָה הִיא חֲמִישֵׁה חֳדָשִׁים (בְּכוֹרוֹת ת, א). הרי, שבמשך שש שנים (שהם שבעים ושנים חֳדָשִׁים), אין מקום ליותר מארבעה עשר מחזורים של עֲבוּר וְלִידָה שֶׁל הַצֹּאן. אִם בְּמִשְׁךָ אַרְבַּעַת עֶשֶׂר הַמְחֻזָּרִים הַלָּלוּ, לִבְנֵי מִסְפִּיק לְשָׁנֹת אֶת הַתְּנָאִים מֵאָה פַעֲמִים, נִמְצָא שֶׁבְּתוֹךְ כָּל מְחֻזָּר שֶׁל עֵיבוּר וְלִידָה, שִׁינָה לִבְנֵי אֶת הַתְּנָאֵי חֲלוּקַת הַצֹּאן כְּמָה וְכְמָה פַעֲמִים⁵! אִם כֵּן, גַּם אִם בְּהַתְּחַלְתֵּם מְחֻזָּר הָעֵיבוּר דִּיבְרוּ עַל עֲקוּדִים, אִין שׁוּם רְאִיָּה מְזֵה שְׁגָם בְּסוּף הַמְחֻזָּר תִּהְיֶה הַמְשֻׁכָּר עֲקוּדִים. יִכּוֹל לִהְיוֹת שֶׁבְּסוּף הַמְשֻׁכָּר תִּהְיֶה דוּקָא נְקוּדִים, או בְּרִוּדִים. וְא"כ מֵאָה יִשְׁפִיעוּ הַמְקֻלּוֹת... יַעֲקֹב עֲדִיין זְקוּק לְנֶס כְּדֵי שֶׁהוֹלְדוֹת יִהְיוּ מֵתֵאִימִים לְתֵנָאֵי הָאֲחֵרוֹן שֶׁל לִבְנֵי! כָּל עֲנִין הַמְקֻלּוֹת הִיָּה אִפּוֹא לֹא טִבְעִי. אִין שׁוּם קֶשֶׁר בֵּין הַמְקֻלּוֹת שֶׁהִיוּ בְּהַתְּחַלָּה, וּבֵין מֵאָה שֶׁהַצֹּאן יוֹלְדוֹת בְּסוּף. מִמִּילָא, אִין שׁוּם רְמָאוֹת בְּמֵה יַעֲקֹב שֶׁם אֶת הַמְקֻלּוֹת.

מדוע א"כ שם יעקב את המקלות האלו? אולי בשביל זה גופא, לגרות את לבן להחליף את המשכורת. עכ"פ, המקלות לא השפיעו כלום. לבן מרמה ומשנה את התנאים כל הזמן, אך הקב"ה לא עוזר לו, והצאן יולדות לא לפי המקלות אלא לפי מה שלבן מחליט. לָבָן עֲצָמוּ הוּא זֶה שֶׁקִּבַּע מֵהַ יֵלְדוֹ הַצֹּאן, וְלֹא הַמְקֻלּוֹת. "אִם פֹּה יֵאמָר: 'הִיָּה שְׁכָרְךָ' - וְיֵלְדוּ כָּל הַצֹּאן נְקֻדִים. וְאִם פֹּה יֵאמָר: 'עֲקֻדִים יִהְיֶה שְׁכָרְךָ' - וְיֵלְדוּ כָּל הַצֹּאן עֲקֻדִים" (בראשית לא, ח). בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים... [למרות שלבן לא היה כל כך צדיק...]. יעקב לא השיג א"כ את הצאן ברמאות, אלא ע"י נס מן השמים. כך היה רצון ה'⁶.

אבל יש נקודה אצל לבן, שהוא רוצה להראות צדיק, להראות דואג לבנות שלו. "אִם תִּעֲנֶה אֶת בְּנֹתַי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל בְּנֹתַי, אִין אִישׁ עִמָּנוּ; רְאָה, אֱלֹהִים עֹד בִּינֵי וּבֵינָךְ" (שם, ט). מה אכפת לך? הרי ניסית להרוג את כל המחנה הזה (ע"י רש"י דברים כו, ה), פתאום אתה דואג לבנות שלך?! הרי הבנות אמרו עליך "הֲלוֹא נְכָרִיּוֹת נִחְשָׁכְנוּ לֹא פִי מְכָרְנוּ, וְיֵאכַל גַּם אָכּוֹל אֶת פִּסְפָּנוּ" (בראשית לא, טו). אבל הוא דואג

הכתוב אומר: "וַיִּתֵּן דָּהָב וְכֶסֶף וְכֶהָן לְעֵל" (שם כד, טז), ובכל שאיבה ושאובה צריכה היתה רבקה לרדת אל מקום הבאר, ולטפס משם עם כד מלא מים בחזרה אל מקום עמידת הגמלים. "וַיִּתֵּן לָהּ". כך היתה צריכה לעשות עשות פעמים!

רבקה רצה ושואבת עוד ועוד, ואילו אנשיו של אליעזר עומדים מן הצד ולא מציעים שום עזרה. מדוע הם לא מציעים עזרה? - ודאי קבלו הוראה מאליעזר שלא לעזור לה, כדי שיוכל לבחון אותה, אם בעלת חסד היא. מה היה עושה אדם רגיל במקרה כזה? - אדם רגיל היה "מתפוצץ" מכעס, אם לא מעייפות: "איך זה שעשרה גברים חסונים ובריאים עומדים ומביטים, ואף אחד לא נוקף אצבע לעזור לי"? אבל לא זה מה שקרה לרבקה. הילדה הזאת, שבסך הכל הלכה להביא למשפחה כד אחד של מים, רצה אל הבאר שוב ושוב, עד שסיימה להשקות את כל עשרת הגמלים של אליעזר כדי ספוקם, והיא אינה מתרגזת. להפך, מסתמא היא מצטערת על כך שרק עשרה גמלים יש כאן ולא עשרים, כי היא אוהבת לעשות חסד עד כלות כוחותיה.

מורי ורבי הגה"צ רבי גדליה איזמן זצ"ל התבטא ואמר, שצריך להיות "משוגע" על חסד כדי לעשות מה שעשתה רבקה. וזהו אכן אהבת חסד הגובלת ב"שגעון". הרי היתה יכולה לבקש מאנשיו של אליעזר לעזור בהשקיית הגמלים, שהיו סוף סוף הגמלים שלהם! אבל היא אינה מבקשת עזרה מאיש. היא בעצמה שואבת מים לכל הגמלים, עד הסוף. בזה מתברר, שרבקה אכן ראויה לבית אברהם, שהרי הפגינה מדרגה נשגבה ונדירה של אהבת חסד - לעשות חסד בשמחה ובחפץ לב, גם עם מי שהיה יכול בקלות להסתדר בכוחות עצמו. כי רבקה מוסרת את נפשה כדי לעשות חסד ולהיטיב עם האורחים.

חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים, ולא

אהבת כסף

יש אנשים שחיים בשביל הכסף, ויש אנשים שחיים כי החיים שלהם אמיתיים. החיים של רבקה הם חיים אמיתיים. החיים של לבן הם חיים בשביל הכסף.

אצל לבן הכל ענין של כסף, מתחילה ועד סוף. הן בפגישה עם אליעזר, הן אחר כך בפגישה עם יעקב אבינו, לבן רוצה רווחים. יעקב אומר ללבן: "עֲבֹדָתִיךָ... שֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ, וְתַחֲלֶף אֶת מִשְׁפָּרְתִי עִשְׂרֵי שָׁנִים מִנִּי" (כ"ו, א). במשך שש השנים שעבדתי כאן, החלפת את תְּנָאֵי חֲלוּקַת הַצֹּאן מִנְקוּד לְטוּאָה וּמִעֲקוּדִים לְבִרְוּדִים, מֵאָה פַעֲמִים! [כי 'עשרת מונים' פירושו 'עשר פעמים עשר' (ב"ר עג, ט)]. כי לבן חייב להרויח בכל מחיר. גם במחיר היושר המסחרי.

אמנם גם יעקב נקט בטכסיס, יעקב ולבן מסכמים ביניהם, שְׁפָל שָׁה נְקוּד וְטוּאָה שְׁיָלָד בְּעוֹזִים וְכָל שָׁה חוּם שְׁיָלָד כְּכֹשֶׁשׁ יִהְיֶה שֶׁל יַעֲקֹב, וְכָל שֶׁאִינְנוּ כֹּה יִהְיֶה שֶׁל לִבְנֵי (שם ל, לב), ומה עושה יעקב? - הולך ומציג בשקתות המים מקלות עם פצלות לבנות, כדי להשפיע על מראה הולדות העתידיים להולד (שם, לז-מב), וזה לכאורה מעשה רמאות, שהרי מן הסתם כוונת ההסכם היתה, שרק מה שְׁיָלָד בְּדֶרֶךְ הַטִּבְעִי בְּצוּרָה הַנִּלְיָה יִהְיֶה שֶׁל יַעֲקֹב, וְלֹא מֵה

בשביל עבודת ה', אבל המטרה צריכה להיות לעבוד את ה', ולא הכסף. להשתדל להקים בתים של תורה ויראת שמים, לא של צבירת הכסף, ולראות בזה את תפקיד האדם בעולם הזה.

לתדמית שלו. "אם תענה את בנתי ואם תקח נשים על בנתי... ראה, אלהים יד ביני וביןך". עד הסוף, יחד עם כל הרשעות, הוא דואג לתדמית שלו.

אנו צריכים ללמוד ללכת בדרך של רבקה, ובדרך של שאר הצדיקים. כסף לא מזיק לפעמים, אבל המטרה של החיים איננה כסף. המטרה של החיים היא עבודת ה'. כסף יכול הרבה פעמים לעזור לזה, אבל כשעושים אותו מטרה לעצמו - זה גרוע מאד. עפרון ולבן עושים מהכסף מטרה לעצמה. אנו צריכים להתייחס לזה אחרת. צריך גם כסף

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך, וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

1. וכפי שיבואר להלן, לבן כבר לא היה צעיר. היה לפחות בן מאה שנה, וכדלהלן.
2. רבקה נישאה ליצחק כשהיה בן ארבעים (בראשית כה, כ). ילדה את יעקב כשיצחק היה בן ששים (שם, כו). יעקב עזב את בית הוריו כשהיה בן ששים ושלוש (רש"י שם כח, ט). ארבע עשרה שנה נטמן בבית מדרשו של עבר (שם), ואז הלך לחרן (שם). נמצא שעברו כתשעים ושבע שנה משעה שנפרדה רבקה מלבן אחיה ונישאה ליצחק, עד שהגיע יעקב בנה לחרן ונפגש שום עם לבן.
3. גוף שני לזכר: "על גחנף תלף" (בראשית ג, יד) - על מִעַף תִּינִיל (אונקלוס); ובגמרא: "ההוא גברא דאגר ליה חמרא לחבריה, א"ל: לא תִּינִיל באורחא דנהר פקוד (כתובות כז, ב) - לא תלך בדרך נהר פקוד. ובגוף שלישי לנקבה: "בל תלף בו אָנִי שִׁט" (ישעיהו לג, כא) - לא תִּינִיל ביה ספינת ציידין (תרגום יונתן). ועי' יומא עז, ב); ובגמרא: "תִּינִיל ותיתי ראייה אימת מטא גיטא לידה" (ב"מ יט, א) - תלך האשה ותביא ראייה מתי הגיעה הגט לידה.
4. וכן דעת הרמב"ן (בראשית ל, לז).
5. בממוצע - כשבע פעמים לכל מחזור.
6. והרמב"ן כתב (בראשית ל, לז), "כיון שהסכימו [יעקב ולבן] להיות שְׁכָרוּ באלה - היה רשאי לעשות כל מה שיוכל להולידם כן". ובכל זאת כתב הרמב"ן, שמדת האמת לא נתיחדה ליעקב אבינו "עד שובו [מִחֲרָן] לארץ אבותיו... בעבור שהוצרך להתנהג עם לבן בדרך פתלתול, ואיננו דרך האמת" (רמב"ן שם מח, טו), [הגם שה' הדרירך והנהיג את יעקב במידה זו כבר מתחילת דרכו בעולם (רמב"ן שם)].